

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Διάλεξη 9

Ο Ένατος Αιώνας: Νικηφόρος Α' (802-811) - Μιχαήλ Α' Ραγκαβές (811-813) – Λέων Ε' Αρμένιος (813-820) - Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867: Μιχαήλ Β' Τραυλός (820-829) - Θεόφιλος (829-842) - Μιχαήλ Γ' Μέθυσος (842-867) - Μακεδονική Δυναστεία (867-1081): Βασίλειος Α' Μακεδών (867-886)

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί ενότητας

Βασικός σκοπός της ένατης διάλεξης είναι να έρθουν σε επαφή οι φοιτητές με τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα του 9^{ου} αιώνα που διαδραματίστηκαν την περίοδο βασιλείας του Νικηφόρου Α' (802-811), του Μιχαήλ Α' Ραγκαβέ (811-813), του Λέοντος Ε' Αρμενίου (813-820), της Φρυγικής Δυναστείας και της Μακεδονικής Δυναστείας.

Περιεχόμενα ενότητας

Ένατος Αιώνας

1. Νικηφόρος Α' (802-811)
2. Μιχαήλ Α' Ραγκαβές (811-813)
3. Λέων Ε' Αρμένιος (813-820)
4. Φρυγική Δυναστεία ή του Αμορίου (820-867):
 - Μιχαήλ Β' Τραυλός (820-829)
 - Θεόφιλος (829-842)
 - Μιχαήλ Γ' Μέθυσος (842-867)
5. Μακεδονική Δυναστεία (867-1081):
 - Βασίλειος Α' Μακεδών (867-886)

Περιγραφή μαθήματος

Η ένατη διάλεξη εστιάζει στα ιστορικά γεγονότα που συντάραξαν το Βυζάντιο τον 9^ο αιώνα. Αρχικά παρουσιάζονται τα δημοσιονομικά μέτρα, οι «κακώσεις», που πήρε ο Νικηφόρος Α΄ για την ανόρθωση της οικονομίας του βυζαντινού κράτους. Στη συνέχεια οι φοιτητές θα παρακολουθήσουν τη δεύτερη περίοδο της εικονομαχίας που ξεκίνησε το 815 από τον Λέοντα Ε΄ τον Αρμένιο, συνεχίσθηκε από τον Μιχαήλ Β΄ τον Τραυλό, έφθασε στο αποκορύφωμά της επί Θεόφιλου και έληξε το 843 με την οριστική αναστήλωση των εικόνων από την αυτοκράτειρα Θεοδώρα, που εορτάζεται την Κυριακή της Ορθοδοξία. Στο μάθημα επίσης εξετάζονται οι σχέσεις Βυζαντίου-Αράβων, το κίνημα του Θωμά Σλάβου, οι σχέσεις Βυζαντίου-Βουλγάρων, καθώς και ο εκχριστιανισμός των Βούλγαρων.

Ένατος Αιώνας: Νικηφόρος Α' (802-811)

- Ο Νικηφόρος Α' (802-811) και τα μέτρα εξυγίανσης των δημοσίων οικονομικών (κακώσεις):
 - α. Κατάργηση φορολογικών απαλλαγών.
 - β. Αναθεώρηση κτηματολογίου.
 - γ. Ρύθμιση του καπνικού φόρου.
 - δ. Δημιουργία των πρώτων ναυτικών κλήρων (δημιουργία νέων θεμάτων: Θράκης, Θεσσαλονίκης, Μακεδονίας, Κεφαλληνίας, Δυρραχίου, Πελοποννήσου).

Ένατος Αιώνας: Νικηφόρος Α' (802-811)

- **805.** Ολοκλήρωση της απελευθέρωσης της Δυτικής Πελοποννήσου.
- **806.** Μαζική εισβολή του χαλίφη Χαρούν-αλ-Ρασίντ στην Καππαδοκία με 135.000 άνδρες. Ο Νικηφόρος Α' συνάπτει ειρήνη με τους Άραβες και υποχρεώνεται να καταβάλλει βαρύτατο ετήσιο φόρο.
- **808.** Ο χαγάνος των Βουλγάρων Κρούμος νικά τους Βυζαντινούς στον Στρυμόνα και λεηλατεί τη Σερδική.

Ένατος Αιώνας: Νικηφόρος Α' (802-811)

- **809.** Ο Νικηφόρος Α' προβαίνει σε μετακινήσεις πληθυσμών, επιδιώκοντας αφ' ενός την εξουδετέρωση του σλαβικού στοιχείου, αφ' ετέρου την ενίσχυση της άμυνας στη Θράκη.
- Δημιουργία νέων θεμάτων: Πελοποννήσου, Ελλάδος, Κεφαλληνίας, Θεσσαλονίκης.
- **810.** Ο Νικηφόρος καταλαμβάνει την πρωτεύουσα των Βουλγάρων Πλίσκα.

Ένατος Αιώνας: Νικηφόρος Α' (802-811)

- **811.** 26 Νοεμβρίου: Συντριβή του βυζαντινού στρατού από τους Βούλγαρους του Κρούμου στις ορεινές διαβάσεις κοντά στην πρωτεύουσα των Βουλγάρων Πλίσκα, την οποία είχε ήδη καταστρέψει ο Νικηφόρος. Ο βασιλιάς σκοτώνεται στη μάχη (νεκρός επίσης ο Δομέστιχος των Εξκουβιτόρων και Δρουγγάριος της Βίγλας), ενώ ο γιος του και συναυτοκράτορας Σταυράκιος διασώζεται βαριά τραυματισμένος. Σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, το κρανίο του ο Κρούμος το έκανε κύπελλο για να πίνει το κρασί του.
- 2 Οκτωβρίου: Ο τραυματισμένος Σταυράκιος ανατρέπεται έπειτα από επανάσταση και αναγορεύεται αυτοκράτορας ο γαμπρός του κουροπαλάτης Μιχαήλ Α' Ραγκαβές, ο οποίος θα παραμείνει στο θρόνο μέχρι τις 10 Ιουλίου του 813.

Ένατος Αιώνας: Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές (811-813)

- **812.** Με τη συνθήκη του Ακυισγράνου (σημ. Άαχεν) το Βυζάντιο αναγνωρίζει τον τίτλο του αυτοκράτορα – αλλά όχι των Ρωμαίων - στο βασιλιά των Φράγκων με αντάλλαγμα την επιστροφή της Βενετίας και περιοχών της Δαλματίας στο Βυζάντιο.
- **813.** Ήττα του βυζαντινού στρατού στην Αδριανούπολη, ύστερα από την υποχωρητική στάση του στρατηγού των Ανατολικών, και μετέπειτα αυτοκράτορα Λέοντος.

Ένατος Αιώνας: Λέων Ε΄ Αρμένιος (813-820)

- **813.** *10 Ιουλίου:* Ο Λέων Ε΄ Αρμένιος ανατρέπει τον Ραγκαβέ - τον κλείνει σε μοναστήρι και ευνουχίζει τους γιούς του – και αναγορεύεται αυτοκράτορας του Βυζαντίου και θα παραμείνει στο θρόνο μέχρι τις 25 Δεκεμβρίου του 820, οπότε και δολοφονείται μπροστά στην Αγία Τράπεζα της Αγίας Σοφίας.
- **815.** Συνέρχεται στην Κωνσταντινούπολη σύνοδος, η οποία ακυρώνει τις αποφάσεις της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου και απαγορεύει και πάλι τη λατρεία των εικόνων – Πολιτικά και δυναστικά τα κίνητρα.
- Θάνατος του Κρούμου - Εκτέλεση Βυζαντινών αιχμαλώτων.
- **816.** Οι Βούλγαροι του Ομουρτάγ υπογράφουν συνθήκη ειρήνης με το Βυζάντιο (status quo του 780).

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Μιχαήλ Β' Τραυλός (820-829)

- **820.** 25 Δεκεμβρίου: Ο Μιχαήλ Β' Τραυλός, ιδρυτής της δυναστείας του Αμορίου ή Φρυγικής, στέφεται αυτοκράτορας μετά τη δολοφονία του Λέοντος Ε'. Στις 12 Μαΐου του 821 στέφει συναυτοκράτορα το γιο του Θεόφιλο.
- **821-824.** Ανταρσία του Θωμά του Σλάβου, τουρμάρχη των Ανατολικών. Ο Πατριάρχης Αντιοχείας τον στέφει αυτοκράτορα. Πολιορκία Κων/πόλεως (821) - Ήττα των επαναστατών στη μάχη της Διαβάσεως (822) – Σύλληψη και εκτέλεση του Θωμά (823).
- **824.** Άραβες από την Ισπανία κατακτούν την Κρήτη και ιδρύουν εμιράτο.
- **827.** Ο τουρμάρχης Σικελίας Ευφήμιος παραδίδει το νησί στους Άραβες.

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Θεόφιλος (829-842)

- **829.** Οκτώβριος: Ο Θεόφιλος παραμένει μόνος αυτοκράτωρ μετά το θάνατο του πατέρα του. Θα μείνει στο θρόνο μέχρι τις 20 Ιανουαρίου του 842.
- **830.** Θεόφιλος και Κασσιανή – και στο βάθος Θεοδώρα.
- **835.** Διώκονται οι Παυλικιανοί και εκτελείται ο δάσκαλός τους Σέργιος.
- **837.** Τα βυζαντινά στρατεύματα καταλαμβάνουν τη Σωζόπετρα και τη Μελιτηνή.
- Ο Ιωάννης ο Γραμματικός εκλέγεται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (837-842).

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Θεόφιλος (829-842)

- **838. 22 Ιουλίου:** Ο αραβικός στρατός με επικεφαλής τον χαλίφη Μουτασίμ συντρίβει το βυζαντινό στρατό στο Δαζημόνα, κοντά στην Άγκυρα, την οποία και καταλαμβάνει.
- **1-12 Αυγούστου:** Πολιορκία, κατάληψη και εξανδραποδισμός του Αμορίου (30.000 νεκροί).
- **838. Αντιπροσωπεία των διεισδυσάντων στη Ρωσία Βαράγγων - Βίκινγκς επισκέπτεται την Κωνσταντινούπολη.**

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Θεόφιλος (829-842)

- **840.** Ο Ιωσήφ ο Υμνογράφος (816-883) χειροτονείται πρεσβύτερος.
- **840-850.** Ο Φώτιος (810-893) συγγράφει τη *Βιβλιοθήκη* ή *Μυριόβιβλο*.
- **842.** 27 Ιανουαρίου: Θάνατος Θεοφίλου. Τον διαδέχονται ο γιος του Μιχαήλ Γ' ο Μέθυσος και η σύζυγός του Θεοδώρα.
- **843.** Συνθήκη του Βερντέν. Μοιράζεται η αυτοκρατορία των Φράγκων .
- Αποτυχημένη προσπάθεια του λογοθέτη του δρόμου Θεοκτίστου να ανακαταλάβει την Κρήτη – Θέμα Αιγαίου Πελάγους.

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Μιχαήλ Γ' Μέθυσος (842-867)

- **843.** Μάρτιος: Τέλος Εικονομαχίας – Κυριακή της Ορθοδοξίας.
- **853.** Επιδρομή του βυζαντινού στόλου στη Δαμιέττη της Αιγύπτου.
- **856.** Δολοφονία Θεοκτίστου – ο Μιχαήλ Γ' μόνος βασιλεύς.
- **858.** Ο Φώτιος αναδεικνύεται Πατριάρχης.
- **860.** 18 Ιουνίου: Αιφνιδιαστική επίθεση των Ρώσ στη Βασιλεύουσα.
- **863.** 3 Σεπτεμβρίου: Ο αδελφός του καίσαρος Βάρδα στρατηγός Πετρωνάς συντρίβει τα στρατεύματα του εμίρη της Μελιτηνής κοντά στον ποταμό Λαλακάοντα.

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Μιχαήλ Γ' Μέθυσος (842-867)

- **864-867.** Οι Κύριλλος και Μεθόδιος εκχριστιανίζουν τους Σλάβους της Μοραβίας και της Παννονίας.
- **843-869.** Αναδιοργανώνεται το Πανδιδακτήριο της Μαγναύρας, τη διεύθυνση του οποίου αναλαμβάνει ο Λέων ο Φιλόσοφος ή Μαθηματικός (790-869) και συνδιδάσκει με τρεις καθηγητές γεωμετρίας, αστρονομίας, γραμματικής.
- **865.** Ο τσάρος των Βουλγάρων Βόγορις βαπτίζεται χριστιανός και λαμβάνει το όνομα Μιχαήλ.
- **866.** Απρίλιος: Ο παρακοιμώμενος Βασίλειος, με εντολή του Μιχαήλ, δολοφονεί τον καίσαρα Βάρδα.

Ένατος Αιώνας: Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867 Μιχαήλ Γ' Μέθυσος (842-867)

- **866.** 26 Μαΐου: Ο Βασίλειος Α' αναγορεύεται συμβασιλέας του Μιχαήλ Γ'.
- **867.** Καλοκαίρι - Σχίσμα ανάμεσα στη Δυτική και την Ανατολική

Εκκλησία: Σύνοδος καταδικάζει τον παπισμό.

Ένατος Αιώνας: Μακεδονική Δυναστεία (867-1081)

Βασίλειος Α΄ Μακεδών (867-886)

- **867.** 23 Σεπτεμβρίου: Ο Βασίλειος Α΄ ο Μακεδών δολοφονεί τον Μιχαήλ και αναγορεύεται αυτοκράτωρ - θα παραμείνει στο θρόνο μέχρι τις 29 Αυγούστου του 886.
- 23 Νοεμβρίου: Νέος πατριάρχης Κων/πόλεως ο Ιγνάτιος.
- **868:** Οι Σαρακηνοί λύνουν την πολιορκία της Ραγούζας (σημ. Ντουμπρόβνικ) στη Δαλματία μόλις αντιλαμβάνονται την παρουσία ισχυρού βυζαντινού στόλου υπό τον δρουγγάριο του πλωίμου Νικήτα Ωορύφα.
- **869.** 6 Ιανουαρίου: Ο Βασίλειος Α΄ αναγορεύει συμβασιλέα το γιό του Κωνσταντίνο.

Ένατος Αιώνας: Μακεδονική Δυναστεία (867-1081)

Βασίλειος Α΄ Μακεδών (867-886)

- Εκκλησιαστική σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη (869/870) αναθεματίζει τον Φώτιο και τους οπαδούς του και θέτει τη νεοϊδρυθείσα Βουλγαρική Εκκλησία υπό τη δικαιοδοσία του πατριαρχείου Κων/πόλεως.
- **870.** *6 Ιανουαρίου:* Ο Βασίλειος Α΄ ανακηρύσσει συμβασιλέα το γιο του, Λέοντα Σ΄.
- Η αρχοντία της Δαλματίας προάγεται σε θέμα.
- **871.** *Άνοιξη:* Ο Βασίλειος Α΄ εκστρατεύει εναντίον των Παυλικιανών και της πρωτεύουσάς τους Τεφρικής (ανατολική Μικρά Ασία).

Ένατος Αιώνας: Μακεδονική Δυναστεία (867-1081) Βασίλειος Α΄ Μακεδών (867-886)

- Ο Νικήτας Ωορύφας απελευθερώνει τη Βάρι (σημ. Μπάρι) από τους Άραβες.
- **872.** *Μάχη του Βαθυρρύακα:* Ο δομέστικος των σχολών Χριστόφορος νικά τους Παυλικιανούς - Ο αρχηγός τους Χρυσόχειρ σκοτώνεται στη μάχη.
- Εκδίδεται ο *Πρόχειρος Νόμος*.
- **873.** Ο Βασίλειος Α΄ εισβάλλει στην περιοχή του Ευφράτη - απελευθερώνονται η Σωζόπετρα και τα Σαμόσατα, όχι όμως η Μελιτηνή.

Ένατος Αιώνας: Μακεδονική Δυναστεία (867-1081) Βασίλειος Α΄ Μακεδών (867-886)

- **874.** Επιδρομή του εξωμότη ναυάρχου των Αράβων εναντίον της Πελοποννήσου. Αναγκάζεται να υποχωρήσει μετά τη συντριβή του από τον Νικήτα Ωορύφα (τέχνασμα του διόλκου).
- **876.** 25 Δεκεμβρίου: Ο Βυζαντινός διοικητής του Υδρούντος (Otranto) αποσπά το Μπάρι από τους Φράγκους και το καθιστά προπύργιο της εξόρμησης των Βυζαντινών στη νότια Ιταλία.
- **877.** 26 Οκτωβρίου: Θάνατος του πατριάρχη Ιγνατίου - Επαναφορά στο πατριαρχικό αξίωμα του Φωτίου.
- **878.** 21 Μαΐου: Άλωση των Συρακουσών από τους Άραβες.
- **875-885.** Προσωρινή απελευθέρωση της Κύπρου.

Ένατος Αιώνας: Μακεδονική Δυναστεία (867-1081)

Βασίλειος Α΄ Μακεδών (867-886)

- **879.** *Νοέμβριος - 880 αρχές:* Εκκλησιαστική σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη αποκαθιστά τον Φώτιο.
- **879-886:** Εκδίδεται η *Επαναγωγή του Νόμου* – πιθανός συντάκτης ο Φώτιος.
- **882.** Ο Λέων παντρεύεται τη Θεοφανώ. Ο θάνατος της Θεοφανούς (10 Νοεμβρίου του 893) του επιτρέπει να νομιμοποιήσει τη μέχρι τότε εξωσυζυγική σχέση του με τη Ζωή Ζαούτζαινα (898), η οποία μέσα σε ένα χρόνο πεθαίνει.
- Η νέα του γυναίκα, η Ευδοκία πεθαίνει στη διάρκεια του τοκετού (12 Απριλίου του 901). Τελικά παντρεύεται τη Ζωή Καρβονοψίνα.
- **886.** *29 Αυγούστου:* Ο αυτοκράτορας Βασίλειος Α΄ τραυματίζεται θανάσιμα μετά την πτώση του από άλογο την οποία προκάλεσε ένα μεγάλο ελάφι.

Τέλος Ενότητας

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος, Τίτλος μαθήματος: «Βυζαντινή Ιστορία. Διάλεξη 9: Ο Ένατος Αιώνας: Νικηφόρος Α΄ (802-811) - Μιχαήλ Α΄ Ραγκαβές (811-813) – Λέων Ε΄ Αρμένιος (813-820) - Φρυγική Δυναστεία (ή του Αμορίου) 820-867: Μιχαήλ Β΄ Τραυλός (820-829) – Θεόφιλος (829-842) - Μιχαήλ Γ΄ Μέθυσος (842-867) - Μακεδονική Δυναστεία (867-1081): Βασίλειος Α΄ Μακεδών (867-886)».

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1873/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

